

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 6.

Tisdagen den 8 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare herr Edvard Olsson i Högby iföljd av sjukdom (influenta) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet från och med denna dag till och med den 11 dennes, intygas härmed på heder och samvete.

Högby pr *Löttorp* den 5 februari 1927.

P. Eckton,
provinsialläkare i Borgholms distrikt,
adr. Borgholm.

Att kyrkoherden teol. doktor Per Pehrsson på grund av influenza tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagens förhandlingar, intygas härmed på heder och samvete.

Göteborg $\frac{6}{2}$ 1927.

Josua Petander,
leg. läkare.

Att riksdagsman herr Ruben Wagnsson, Oskarshamn, på grund av influenza är oförmögen till arbete fr. o. m. den 7 febr. och tills vidare under högst en vecka, intygas

Oskarshamn den 7 febr. 1927.

F. Ödquist,
1:e stadsläkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 71, angående tilläggs pension åt f. d. löjtnanten vid Västernorrlands regemente, kaptenen i armén Carl Gustaf Engblom; och
nr 72, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Umeå.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 6.

till bankoutskottet propositionen, nr 58, angående förhöjning för år 1927 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

till statsutskottet propositionerna:

nr 64, angående restitution i visst fall av för mycket erlagd arvsskatt; och nr 65, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Nils Peter Svensson från Ullevi;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 66, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;

nr 68, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut; och

nr 69, med förslag till lag om behörighet för diplomatisk tjänsteman att verkställa konsulär förrättning; samt

till statsutskottet propositionen, nr 67, angående anslag till bestridande av kostnaderna för trettonde nordiska nykterhetsmötet i Stockholm år 1928.

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—4.

§ 6.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Weijne**, som anförde: Herr talman! 1925 års riksdag beslöt, att fortsättningsskolan under vissa förhållanden skulle kunna vara ettårig. Förutsättningen härför var, att vederbörande elev genomgått sjuårig heltidsläsande folkskola. Däremot ville riksdagen icke gå med på någon inskränkning i fortsättningsskoleplikten i de fall, där folkskolan var halvtidsläsande, även om den omfattade sju årsklasser.

Härmed torde dock icke riksdagen ha tagit ställning till frågan om fortsättningsskoleplikten i skoldistrikt, där folkskolan vid varannandagsläsning omfattar mer än sju årskurser. I dylika fall gäller nu, att i en varannandagsläsande skola skall även på åttaårig folkskoleundervisning följa tvåårig fortsättningsskola. Anmärkas bör, att genomgång av åtta årsklasser i folkskola med varjedagsläsning helt befriar från deltagande i undervisning i fortsättningsskola.

Hyssna församling i Älvsborgs län har folkskolan anordnad med åtta obligatoriska skolår samt varannandagsläsning. Nämnda skoldistrikt begärde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 maj 1926 att få anordna ettårig fortsättningsskola. Framställningen tillstyrktes av såväl vederbörande statens folkskoleinspektör som domkapitlet i Göteborg men avstyrktes av skolöverstyrelsen.

Folkskoleinspektören anförde i sitt yttrande, sedan han framhållit, att nuvarande bestämmelser ej utan vidare medgäve rätt för skoldistriktet att anordna fortsättningsskola med endast en årskurs:

»Den säregna anordning, som folkskoleväsendet i distriktet erhållit, och som, i betraktande av de inom församlingen rådande förhållandena i fråga om bebyggelse och skolvägar, med skäl kan betecknas såsom mycket tillfredsställande, bör emellertid enligt min uppfattning kunna anses innebära fullt tillräckliga motiv för bifall till föreliggande ansökning.»

I fortsättningen gör inspektören en jämförelse mellan åttaårig folkskola med ettårig fortsättningsskola samt folkskola med sex årsklasser och två fortsätt-

ningsskoleår — i båda fallen med varannandagsläsning — varvid han konstaterar, att den förstnämnda anordningen är ur pedagogisk synpunkt överlägsen, varefter han fortsätter: »Då fortsättningsskolestadgan medgiver den senare anordningen, synes det vara rimligt, att möjlighet beredes för åvågarbringande av den förstnämnda, som är att anse såsom mera förmånlig.»

Skolöverstyrelsen anförde: »Den vid Hyssna församlings skolor införda anordningen med åtta obligatoriska årsklasser vid halvtidsläsande skolor torde vara enastående i vårt land. Överstyrelsen anser, att, särskilt beträffande Hyssna skola, där varje lärare samtidigt undervisar en årsklass, goda skäl tala för medgivande att begränsa lärjungarnas fortsättningsskolplikt till en årskurs. Med hänsyn till riksdagens beslut 1925, att fortsättningsskola med allenast en årskurs finge anordnas i skoldistrikt, som vid folkskola, tillhörande någon av folkskolans huvudformer, eller vid mindre folkskola av D1-form, anordnat obligatorisk sjunde årsklass, finner sig överstyrelsen likväl icke kunna tillstyrka bifall till församlingens ansökning.»

Kungl. Maj:t beslöt den 6 augusti 1926, att framställningen icke skulle föranleda någon åtgärd.

Då jag har den uppfattningen, att det är orimligt att kräva en obligatorisk skoltid av inte mindre än tio år, och då jag anser det vara sannolikt, att ett dylikt krav kommer att i skoldistriktet skapa en mot fortsättningsskolan mindre välvillig stämning, anhåller jag vördsamt om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Var det hänsyn till riksdagens ställning till den ettåriga fortsättningsskolan, som föranledde, att Hyssna församlings ansökning den 10 maj 1926 att få anordna fortsättningsskola med endast en årskurs icke blev bifallen?

2. Har herr statsrådet, om så är förhållandet, för avsikt att begära riksdagens medverkan för jämkning av bestämmelserna på hithörande område?

Ifrågavarande anhållan bordlades på begäran.

§ 7.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad angår flottans pensionskassa.

§ 8.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträden med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, nedannämnda dagar år 1927.

Den 2 februari.

Föredrogs en från stenografen hos kammaren, journalisten S. Stäckig inkommen ansökning att han, enär han blivit antagen till stenograf hos första kammaren, måtte entledigas från sin anställning hos andra kammaren.

Ansökningen bifölls, varefter herrar deputerade beslöto att med återbesättande av den sålunda ledigblivna stenografbefattningen hos kammaren skulle anstå i avbidan på anställande av prov med anmälde sökande.

Den 5 februari.

Sedan prov nu blivit anställda med anmälde sökande till eventuellt ledigblivande befattningar i kammarens kansli, antogo herrar deputerade till stenograf kanslisten hos kammaren, juris kandidaten *A. Norrman* samt till kanslist i hans ställe juris kandidaten *G. O. S. Nilsson*.

År och dagar som ovan.

In fidem
Per Cronvall.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svensson</i> i Grönvik	under 7 dagar fr. o. m. den 9 febr.,
» <i>Danielsson</i>	» 8 » » 9 »
» <i>Karlsson</i> i Vätö	» 5 » » 12 » och
» <i>Englund</i>	» 7 » » 9 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.52 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 9 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Uplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare Herr Gunnar Persson lider av mag- och tarmkatarr samt på grund härav är oförmögen att deltaga i riksdagens arbete intygas på heder och samvete.

Stockholm d. 8 febr. 1927.

Carl Oscar Olin,
förste livmedikus.

§ 2.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.; och

nr 73, angående anslag till statskontoret.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande propositionerna; och hänvisades därvid:

till bankoutskottet propositionen, nr 71, angående tilläggspension åt f. d. löjtnanten vid Västernorrlands regemente, kaptenen i armén Carl Gustaf Engblom; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 72, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Umeå.

§ 4.

Härefter föredrog herr *Weijnes* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa spörsmål angående av Hyssna församling hos Kungl. Maj:t gjord ansökning att få anordna fortsättningsskola med endast en årskurs; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 35 och 71 §§ vattenlagen biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Ang. Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.

Till avgörande företogs härpå konstitutionsutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 73, hade herr *Winberg* föreslagit,

1) att riksdagen för sin del måtte besluta Sveriges utträde ur Nationernas förbund; samt

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Kungl. Maj:t, med biträdande av detta riksdagens beslut, måtte anmäla Sveriges utträde ur Nationernas förbund samt i övrigt vidtaga de åtgärder, som kunde föranledas av detta besluts realiserande.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

1) av herr *Reuterskiöld*, som, med vidhållande av den uppfattning, som han 1924 uttalat i reservation till utskottets betänkande nr 10, ansett, att utskottet, med uttalande att den sålunda väckta frågan icke borde i denna ordning av riksdagen upptagas till prövning, bort hemställa, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2) av herr *Stendahl*, som yrkat bifall till motionen; och

3) av herr *Forssell*, som ansett, att motionen under nuvarande förhållanden borde avstyrkas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Herou: Herr talman, ärade kammarledamöter! Allt sedan den stora debatten 1920, då beslut om Sveriges anslutning till Nationernas förbund fattades av svenska riksdagen, har det varit rätt så svårt att komma till tals med försvararna av förbundet.

Herr Törnkvist i Karlskrona har de två senaste åren haft godheten ge statsutskottets synpunkter som svar mot de kommunistiska attackerna. År 1926 sade han, att han »endast för formens skull» yrkade bifall till utskottets hemställan. I år har han verkligen varit mindre hemlighetsfull. Vid behandlingen av förslaget om anslag för Sveriges andel i kostnaderna för Nationernas förbund anförde jag några skäl för avslagsyrkande. Då, efter många års väntan, fingo vi äntligen ett svar i »sak» av de på förbundet troende. Herr Törnkvist lät godhetsfullt meddela följande enligt protokollet: »Jag skall naturligt icke ge mig in på någon debatt om detta fantasifulla, av saklighet mättade anförande. Man har mest anledning att beklaga den ungdom, som har sin tankevärld uppfylld av slika fantasier, som den siste talaren här lämnade ett så utomordentligt prov på.»

Varför var det nu så naturligt, att man icke gav sig in på en debatt? Var det måhända för att icke störa våra ungdomliga fantasier?

Alltså, grundlagen medgiver 24-åringar rätt att rådslå i riksdagen, men statsutskottets föredragande i lördagens debatt diskuterade icke ens med 40 års ungdomar.

För att icke allt vad jag nu i dag kommer att anföra skall avfärdas som »ungdomliga fantasier», nödgas jag anföra några uttalanden av sådana, som, vad åren beträffar, nått samma mogenhet som min ärade motståndare från lördagens debatt.

Den kände, ädle människovännen Barbusse har om Nationernas förbund sagt, att det är »en institution, som direkt tjänar de härskande elementen inom segerstaterna. Det kan icke omintetgöra den imperialistiska politik med konkurrens och söndring, som föres av de stater, vilka skapat det, hjälpt fram och finansiellt upprätthålla det.»

I »Ny Tid», där Nationernas förbunds-specialisten Backlund för pennan, förekom för några veckor sedan en artikel i samband med fascistkuppen i Lithauen. Där skrives:

»Men vad angår nu detta vårt land? Det angår oss i den mån vårt land är bundet av Nationernas förbunds akt, närmare bestämt dess artikel 16. *Ty om oroligheter utbryta i öster, så kommer kraftmätningen att utspelas emellan Ryssland och Nationernas förbund. Sverige i Locarnopolitikens kölvatten ger helt enkelt upp sina möjligheter att upprätthålla neutralitetspolitik.*

Var detta innebörden av vårt inträde i Nationernas förbund? Var det detta Hjalmar Branting och svenska riksdagen hade för ögonen?

Nej, och tusen gånger nej. *Tungt blir ansvaret för den, som tigande åser, att vårt lands utrikespolitik omärkligt glider ut på dessa stora farofyllda vatten.»*

Ja, det är just sådana synpunkter kommunisterna anført, så länge som frågan om Nationernas förbund stått på riksdagens dagordning. Det blir svårt att avfärda dem som »ungdomliga fantasier».

I dag föreligger konstitutionsutskottets betänkande i anledning av den kommunistiska motionen om Sveriges utträde ur Nationernas förbund. Utskottets skäl för avslag på vår motion återfinnas i konstitutionsutskottets utlåtande nr 10 vid 1924 års riksdag, enär utskottet nu med hänvisning till sagda utlåtande anför:

»Några skäl till en förändrad ståndpunkt i fråga om vårt lands anslutning till förbundet hava sedermera enligt utskottets mening ej tillkommit — — —.»

I utlåtandet av år 1924 erinrar utskottet om, att förbundet av riksdagen be-tecknats såsom »ett första allvarligt försök att ersätta det hittillsvarande anarkiska förhållandet staterna emellan med en mellanstatlig rättsordning till förebyggande av nya krig». Därjämte talas om det arbete, som nedlagts på att skapa ett system av ömsesidiga garantier för att möjliggöra en effektiv rustningsbegränsning o. s. v. Därtill pekar man på femte tillfälliga utskottets erinran 1921 om de önskingar, som uttalats i samband med vår anslutning till förbundet 1920, bl. a., »att det arbete för en universell och effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens artikel 8 ut-lovas, utan dröjsmål igångsättes och med verklig kraft bedrives».

Utskottet var år 1924 enigt om att avstyrka motionen, men i reservationen hade herr Reuterskiöld anført motsatta utgångspunkter som skäl för avslags-yrkande. Hans skäl var: »Då folkförbundet synes sakta men säkert vittra sönder, då Sveriges medlemskap av folkförbundet numera icke synes vara något hinder för fullföljande av Sveriges naturliga utrikespolitik, och då större våld än nöden kräver ej bör i detta fall mer i andra brukas», så borde utskottet av-slä motionen.

Nu står i dag utskottet kvar på 1924 års ståndpunkt. Herr Reuterskiöld har i reservation vidhållit sin uppfattning om, att »förbundet utan större våld än nöden kräver bör få vittra sönder».

Nya signaler från det förnämliga konstitutionsutskottet ges av herr Sten-dahl, som yrkat bifall till motionen, och av herr Forssell, som tyckes vilja antyda, att om vi någon gång i framtiden återkomma, så skall han under vissa förhållanden ge sin anslutning.

I herr Forssells reservation synes mig, som om man kunde utläsa, att han misstänker, att konstitutionsutskottets uppfattning är evig och oföränderlig,

Ang. Sverige
utträde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

oemottaglig för alla skäl och förändrade förhållanden, en tvångsföreställning eller fix idé, som av intet låter sig rubbas.

Jag börjar tro detsamma om konstitutionsutskottet. Men herr Forssell har ju sett ledamöterna på mycket nära håll, så att hans misstanke får väl anses vara rätt så vägledande för mig.

Det är riktigt, att ivrarna för Nationernas förbund vid 1920 års riksdag uttalade som önskemål, »att sist men icke minst det arbete för en universell och effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens artikel 8 utlovats, utan dröjsmål igångsattes och med verklig kraft bedrives».

Och socialdemokraterna gävo år 1919 vid andra internationalens kongress i Bern uttryck åt vissa krav, som återfinnas i ett anförande vid 1920 års riksdag.

»Nationer, som ännu icke nått fram till självbestämmanderätt, skola av Nationernas förbund skyddas och utvecklas därhän, att de bli i stånd att bli medlemmar av ett samfund av fria folk.» »Samfundets största uppgift är att förhindra nya krig och krigsrustningar.» »Samfundet skall avskaffa alla stående arméer och slutligen åstadkomma fullständig avrustning.»

Om det fanns anledning till missnöje 1920, för att dessa och dylika krav ej voro realiserade, så kan man med all rätt säga, att nu, sju år senare, framstår det som en oerhörd slöhet eller ett lättsinnigt handhavande med folkets dyrbaraste livsintressen, då konstitutionsutskottet kan andas samma förnöjelse nu som år 1924 och år 1920. Kraven och önskemålen — de viktigaste — äro så långt ifrån förverkligande, att i själva verket motsatt tendens gör sig gällande.

Hur går det med avrustningen? »Utan dröjsmål igångsättas och med verklig kraft bedrivs», hette det 1920. Hade man önskat motsatsen, ökade rustningar, så synes bönhörelsen ha skett. *Ty det är effektivare rustningar, som utan dröjsmål och med verklig kraft bedrivits sedan år 1920.*

Fyra stormakter: Frankrike, Italien, England och Förenta staterna hade tillsammans i militäranslag i miljoner dollars år 1913 953, år 1923 1,743, år 1926 1,768, stående arméer i tusental: år 1913 1,613, år 1923 1,681, år 1926 1,821, antal militärdugliga aeroplan: år 1913 150, år 1923 2,400, år 1926 3,350.

Uppgifterna variera något i olika tidskrifter och källor, men i allt fall äro de överensstämmande däri, att rustningarna oerhört vuxit fram sedan år 1920. Det mest anmärkningsvärda är givetvis flygvapnets oerhörda utveckling samt mordteknikens ohyggliga fulländning sedan 1920, en utveckling, som icke kan siffermässigt belysas. Men för att fatta den behöves ingen ungdomlig fantasi. Det skall vara en enastående åderförkalkad gubbhjärna, som icke skall fatta den.

Hur har kravet från 1919, att nationer, som ännu icke nått fram till självbestämmanderätt, skola av Nationernas förbund utvecklas därhän, att de bli i stånd att bli medlemmar av ett samfund av fria folk, blivit uppfyllt?

Har det kommit dithän i Marocko, i Syrien, i Mesopotamien o. s. v.? Vi ha i vår motion kritiserat dessa förhållanden. Vi ha visat, att i verkligheten har förvaltningen av mandatområdena i huvudsak icke skilt sig från förvaltningen tidigare på annat sätt, än att vid den förra den infödda befolkningen revolterat och att dessa revolter undertryckts med den största stränghet. Dessa omänskliga militära aktioner, luftbombardemang, repressalier mot den civila befolkningen o. s. v. i Mesopotamien, Palestina, Transjordanien och Syrien — under senaste år t. ex. bombardemanget av Damaskus och kampanjen mot druserna i Syrien — *ha i intet fall uppväckt protest eller aktivt ingripande från Nationernas förbund. Petitioner från den infödda befolkningen ha i alla fall ignorerats eller tillbakavisats.* Frågan om det fullständiga massakrerandet genom aeroplanbombardemang av en hottentottstam i f. d. tyska Sydvästafrika, eme-

dan den icke kunde eller ville betala en skatt för sina hundar, togs upp i förbundsförsamlingen år 1923, men Nationernas förbund beslöt att invänta och förklarade sig sedan tillfreds med en rapport om Smuts' regering, som bortförklarade det hela.

Ang. Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.

(Forts.)

Jag vill erinra om, vad jag förut påtalat i riksdagen, huru Mesopotamien ställdes under Englands mandat, varefter England skapade den nya »staten» Irak, hur, när den turkiska regeringen icke kunde gå in på att förlora det oljerika Mosulområdet och Nationernas förbund skickade ombud för att undersöka saken, det beslöts, att Mosul måste tillhöra Irak och det slutade så att det engelska mandatet förlängdes för ytterligare 25 år.

Vilken var rättssynpunkten i det fallet? England ville ha Mosul. Det var starkare än Turkiet, och alltså: England fick Mosul.

Sålunda tjänar Nationernas förbund som en täckmantel, under vilken finansmän och kapitalister utföra exploateringen av de färgade raserna på ett effektivare och samvetslösare sätt, än som skulle ha varit möjligt utan understöd av Nationernas förbund.

Jag kan i detta sammanhang erinra om Lenins benämning på Nationernas förbund, då han kallade det för »krämarnas rövarband», en benämning, som verkligheten bekräftar. *Nationernas förbunds främsta ändamål och den bas, på vilken det vann sin popularitet, säges vara förhindrandet av nya krig. Vi hava visat, att dess verkliga ändamål är att skapa och upprätthålla sådana förhållanden, att det allierade finanskapitalet kan exploatera folket i Europa och hela världen.* Om ett krig bäst tjänar sådana intressen, då må det bli krig. Nationernas förbund kommer icke att taga ett enda steg för annat än att välsigna segraren.

Och Indien och Kina? Är den nationella självbestämningrätten genomförd där? *Denna nationella självbestämningrätt, som man säger sig hava velat sträva efter och kämpa för, den är genomförd endast i Sovjet-unionen, som icke tillhör Nationernas förbund.* Det kan vara elakt att fråga, om det är därför som Nationernas förbunds bestämmande stater och lydiga tjänare hetsa mot Sovjet-unionen. Den kinesiska rörelsen för nationell självbestämningrätt bekämpas av imperialistintressena. Det är naturligtvis ett imperialismens livsintresse att göra det. Imperialismens rövarstater kunna naturligtvis icke bestå utan krig. Så hopar imperialismen brandämnen till nya krig. Jag understryker vad jag yttrade i lördagens debatt. Jag kan bestyrka denna uppfattning, som jag ofta framhållit, genom att citera något av det upprop, som kända europeiska intellektuella och fackföreningsmän i måndags publicerade i en arbetartidning. Det är undertecknat av bl. a. engelske underhusledamoten G. Lansbury, fackföreningsmannen Tom Mann, fransmannen Henri Barbusse, tyske kulturhistorikern Eduard Fuchs och en otalig rad andra personligheter; och det kan därför icke avfärdas såsom ungdomliga fantasier. De säga bl. a.: »Mitt under Nationernas förbunds fredsförkunnelser hota stora och blodiga krig. Spänningen mellan Mexiko och Amerika fortfar. England har sänt stora örlogseskadrar till kinesiska hamnar och mobiliserar hela divisioner för att befordra dem till Kina och genom intervention undertrycka den stora kinesiska frihetsrörelsen.» »Ett krig», säga de vidare, »mellan England och Kina är oundvikligt, om icke världens arbetande massor skyndsamt resa protester mot kriget.» Sedan fortsätta de: *»I dessa allvarliga timmar av omedelbar fara för ett nytt världskrig rikta, i synnerhet mot de krigsförberedelser, som gälla Sovjet-unionen, vi undertecknade män och kvinnor en flammande protest. Vi vädja till alla handens och hjärnans arbetare, till alla arbetande i stad och på landsbygd att skapa en gemensam front, tillräckligt stark att kväva varje nytt krigsäventyr. Inga imperialistiska krig mera! Bort med händerna från Kina, bort med händerna från Sovjet-Ryssland!»*

Ang. Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

Det var, såsom nämnts, en otalig rad av kända och framstående intellektuella personligheter i Europa och en del kända fackföreningsmän, som underskrivit och publicerat detta upprop. Till all lycka publicerades det först i måndags. Om det, jag anförde i lördags, kan alltså icke sägas, att mina då uttalade synpunkter voro påverkade av detta upprop.

Inför allt, som nu sker, måste vi säga oss: Socialisterna, arbetare och bönder måste taga avstånd från imperialismens ogärningar. Vi kunna icke längre göra oss medansvariga genom anslutning till Nationernas förbund. Den gång det avkräves oss en förbindelse, att Sverige skall försvara reaktionen och röveriet, då må vi säga så som en arbetarrepresentant sade här i riksdagen år 1920 angående ifrågasatt försvar för en reaktionär stat och anfall på den revolutionära arbetar- och bondestaten. Han sade: »Tro ni då, att Sveriges arbetare skola taga hänsyn till vad ni bestämt här, att de skola låta sig slaktas för ett borgerligt Finlands skull. Jag skulle bli den förste rebellen den gången, den förste agitatorn för obstruktion. Ånej, den gång man kräver en sådan sak av Sveriges arbetare komma de nog att veta, huru de skola handla. Fullt så stora idioter som man tror äro de dock icke ändå.»

Om man nu genom Nationernas förbund söker göra detta falskspel möjligt, skall det sägas ut: *Ännu har det i varje fall icke kommit dithän, att Sveriges arbetar- och bondeklass vill gå ut och slå ihjäl sina klassbröder, sina kamrater, som i andra länder kämpa sin och vår kamp för befrielse. De skola i alla fall en dag, trots Nationernas förbund, bliva medvetna om det spel, som nu bedrives, och de skola sluta upp kring den front, som bekämpar röveriet och förtrycket.*

Herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till motionen.

Herr **Engberg**: Herr talman! Som herrarna märkt, har konstitutionsutskottet i ett par knappa rader hemställt om avslag på den kommunistiska motion, som herr Herou försvarat. Jag skulle icke heller hava lagt ett enda ord till konstitutionsutskottets avslagshemställan, därest det icke rådde ett alldeles särskilt förhållande med den förkunnelse, som den föregående ärade talaren fört till torgs. Jag har många gånger undrat för mig själv, huru länge vi i Sveriges riksdag skola behöva bevittna, att så snart det gäller frågor, som hava avseende på landets utrikespolitik eller dess militärpolitik, det skall blandas in i debatten röster, som icke hava med våra svenska förhållanden att göra utan som äro inspirerade av främmande synpunkter. Jag erinrar herrarna därom, att, så snart det gäller vårt lands försvarspolitik, man på den föregående ärade talarens sida icke drar sig för att säga, att de militäranstalter vi tilläventyrs anse nödvändiga för upprätthållande och hävdande av vår neutralitet representera åtgärder, viktiga mot en särskild stormakt. Ja, den föregående ärade talarens partiledare, herr Kilbom, hade för någon tid sedan i Moskva ett uttalande, som gick ut på ingenting mer eller mindre än att inge föreställningen, att Sverige deltagar i något slags inringsningspolitik emot Sovjet-Ryssland. Jag får verkligen säga, att dylika uttalanden kunna ses såsom i viss mån förlätliga hos de bolsjeviker, som bo där borta i Ryssland och som icke hava tillgång till annat andligt kosthåll än vad de ryska statens officiella, av sovjet-regimen godkända tidningar bjuda på. Men när man som svensk medborgare, med full vetskap om arten och halten av den utrikespolitik, vårt land för, med full vetskap, att vi vilja intet annat än hålla fred och leva i fred med alla våra grannar, ingen nämnd och ingen glömd, då gör man sig helt enkelt, herr talman, skyldig till en oförsynthet, som naturligtvis finner ett tacksamt eko här och var i den utländska pressen. Det är en trafik mot det egna landet, som jag anser det vara på tiden, att det klart säges ifrån i Sveriges riksdag, att man icke vill veta om densamma.

Jag vill vidare säga till den föregående ärade talaren, att det helt naturligt funnits och finnas delade meningar om den institution, som Nationernas förbund representerar. Säkert är det mången, som haft förhoppningar, vilka blivit svikna; men det är också mången, som omstämts i sitt tidigare kritiska ståndpunktstagande och funnit, att utvecklingen trots allt givit dem rätt, som år 1920 hävdade nödvändigheten för vårt land att inträda i förbundet. Och med dem, som anført allehanda invändningar den gången, med motståndare såsom de, vilka den gången skrivit högerns reservation, med dem kan man resonera, därför att man med dem har vissa gemensamma utgångspunkter; de hava omtanke om och känsla av ansvar för det egna landet, dess ställning och dess intressen. Men med motståndare, som icke gå ut ifrån Sveriges synpunkter utan som ideligen i den ena vändningen efter den andra anlägga ett annat lands intressesynpunkter, med sådana motståndare är det, så vitt jag kan förstå, omöjligt att komma till tals på en plattform, där en diskussion har mening. Jag måste säga, att så länge den svenska kommunismen utgör ett slags svans till den regim, som finnes där borta i Ryssland och så länge den på svensk botten kritiklöst utför alla de order, som växlande potentater där ute kunna utfärda och helt naturligt utfärdat i det landets välförstådda intresse, så länge är det nödvändigt, att vi på allvar säga ifrån, att vi se icke de herrarna såsom de rätta läromästarna och de rätta tuktomästarna i vår utrikespolitik. Jag vill tillägga, att jag tillhör dem, som upprepade gånger här i riksdagen dragit en lans för ett gott förhållande till grannen i öster, för goda förbindelser, både handelspolitiska och andra, och för att den mur av misstroende, som vissa bekanta händelser varit i färd med att skapa, borde raseras. Och denna ståndpunkt har jag *dubbel* anledning att vidhålla än i dag. Men därifrån till en sådan hållning från svensk sida, att vi skulle förorda här hemma att vi i vår politik skulle taga order från ett annat land och mera se utifrån dess synpunkter än utifrån våra egna, därtill är steget så långt, att ingen ärlig svensk medborgare bör taga det.

Jag känner den föregående talaren alltför väl för att icke veta, att det finnes intet rimligt förhållande mellan hans ord och hans i grunden omfattade övertygelse. Jag tänkte för mig själv när jag lyssnade till hans tal: »Skjut icke på pianisten, han gör så gott han kan!» Det händer här i kammaren år efter år, dag efter dag ibland, att vi få till livs förkunnelser, som vederbörande hava *klara och bestämda order* att frambära i den svenska riksdagen. Varför kunna då icke herrar kommunister för att förskona oss ifrån detta, lika gärna slå upp på en anslagstavla de där berömda teserna från Moskva, så veta vi på förhand att herrarna *måste* tala så, så länge herrarna äro Moskva trogna. Jag menar, herr talman, att en kritik, som kan föras i fält mot Nationernas förbund, måste nog läggas på andra linjer. När jag sett min högt ärade vän herr Stendahl komma i sällskap med herrar bolsjeviker och yrka bifall till herr Winbergs motion, har jag haft svårt att tänka mig ett mera omaka par i *vissa* avseenden. Men i *andra* avseenden är det dock, trots olikheten i utgångspunkt, något, som förenar dem. Olikheten i utgångspunkt ligger, som jag redan antytt, däri att den ene resonerar från utländsk synpunkt men den andre från svensk. Det förenande ligger i att den anda av folkförsoning, den nya tankegång, för vilken Nationernas förbund är ett uttryck, den är tyvärr främmande också för den grupp inom högern, för vilken herr Stendahl för talan.

Vi se, huru olika det är i olika länder. I Tyskland mötas kretsarna kring Ludendorff och Rote Fahne. I Frankrike se vi, hur hand i hand med kommunismens propaganda mot Nationernas förbund går »L'action française's» och Léon Daudets förkunnelse, visserligen med olikartade argument men dock med det gemensamma att man å ömse sidor är vilt främmande för den idé, som

Ang. Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

Ang. Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

Nationernas förbund representerar. Jag tror för min del, herr talman, att detta kompanjonskap är mera yttre och tillfälligt och att det så småningom försvinner. Det vittnar de senaste händelserna i Tyskland om. Ty även på alltyskt håll börjar man föra en annan och mera förstående politik i förhållande till Nationernas förbund. Men jag skall säga herr Herou, på vilken jag personligen sätter stort värde, jag skall säga honom, att han misstar sig om han tror att han som bonde i sin hemtrakt skulle få medhåll av sina grannar, därest han objektivt jämförde med varandra den politik, Nationernas förbund fört, och den politik, som lade under bojor och avhände friheten ett ädelt land och ett ädelt folk — jag tänker på *Georgien!* Var voro herrarnas protester den gången? Då var det tvärt om ett försvarande och ett överslätande av vad som skedde.

Med sådant, herr talman, vill icke demokratien i detta land ha något att skaffa. Jag är övertygad om att herrar kommunister så småningom skola finna, att när de uppträda med sådana synpunkter, som de här förfäktat, då vända de sig också mot något, som tillhör det väsentligaste och bästa i vår ras och vår nations livssyn och kring vilket vi böra slå vakt.

Det är därför, herr talman, jag ber att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr Herou: Herr talman! Jag försökte i mitt förra anförande framför allt slå fast två omständigheter. Den ena var, att trots att Nationernas förbund nu har arbetat i så många år, har det kapitalt misslyckats på en viktig punkt, rörande vilken man uttalade de varmaste önskningar, nämligen i fråga om att åstadkomma rustningsminskningar världen runt. Jag erinrade om, hurusom det var deras varmaste önskningar, som talade för Nationernas förbund år 1920, *att arrustningen skulle bedrivas med all kraft och fortast möjligt igångsättas.* Jag har lyckats slå fast, att i den punkten har Nationernas förbund utan tvivel svikit förväntningarna. Den andra omständigheten var den, *att förbundet också svikit förväntningarna i fråga om önskemålet att bereda frihet för de undertryckta nationerna.* Det var dessa viktiga omständigheter, som jag fastslog i mitt förra anförande, och de ha icke kunnat motbevisas.

När nu herr Engberg, som *i dag* var ovanligt *hovsam i ton* emot mig som kommunist, sade, att den propaganda, vi förde mot Nationernas förbund, icke hade sina naturliga rötter i vårt land utan inspirerades från annat håll, då må det konstateras med en viss tillfredsställelse, att herr Engberg åtminstone i dag icke så där *direkt* sade ut, att vi skulle stå i sold. Dylika oförskämdheter ha i denna kammare tidigare slungats emot oss, som alltid talat för sådant som är vår innerliga övertygelse. Jag skall icke i dag taga upp någon tvist om vilken av oss, herr Engberg eller jag, som har de starkaste rötterna i Sverige. Jag tror, att jag i min dagliga gärning i varje fall är mycket mera rotad vid den svenska jorden. Jag tror icke, att någon skall kunna komma och säga om mig eller mina kamrater i det kommunistiska partiet, då vi slåss för vår åskådning, att *vi* tillhöra den gruppen, som säljer sig till påven eller satan eller den, som betalar bäst. Jag vill icke heller rikta sådana beskyllningar mot någon annan, men jag vill icke höra dessa antydningar mera. Sker det, kunna vi visa goda skäl för att besoldade lättare kunna påträffas i andra partier. Vi äro förespråkare för vår övertygelse och bedöma frågorna såsom vi se dem ur den svenska arbetar- och bondeklassens intressesynpunkter.

Herr Engberg ville göra gällande, att vi trots anslutningen till Nationernas förbund skulle föra vår egen utrikespolitik. Det är dock icke någon specifik kommunistisk åskådning, att vi genom anslutningen till Nationernas förbund brutit den hundraåriga neutralitetspolitiken och gett oss in för vissa risker,

och det må vi också ha rätt att påtala här i kammaren som representanter för svenska arbetare och bönder. Det är icke alla svenska socialdemokrater, som försökt göra vår anslutning till Nationernas förbund så oskyldig, som herr Engberg nyss ville göra den till. Jag vill erinra om att en annan svensk socialdemokrat i en intervju med en amerikansk tidning på tal om »reduceringen» av Sveriges försvarskrafter yttrade:

»Den andra möjliga yttre faran ligger däri, att Ryssland kunde anfalla baltiska stater och sålunda tvinga Sverige till intervention för att skydda dem. Det är föga fara i en attack på Finland. Om Ryssland anföлле Estland eller Lettland, skulle enda möjligheten till försvar för deras oberoende för framtiden ligga i en kraftig aktion av alla makterna i Nationernas förbund. Genom att reducera våra utgifter ha vi icke förlorat ur sikte den nödvändighet, som kan uppstå för Sverige att ansluta oss till en gemensam plan från förbundets sida för upprätthållandet av världsfreden. En sådan möjlighet kan uppstå, utan att vi vänta det. I ett sådant fall skulle vi vara färdiga.»

Detta uttalades av den nuvarande ordföranden i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det låter icke fullt så oskyldigt, som herr Engbergs förkun- nelse i den punkten. *Den risken föreligger sålunda, att vi genom vår anslutning till Nationernas förbund kunna komma i det läget, att vi på förbundets befallning komma i krig med Ryssland.* Man behöver icke nödvändigtvis ha sålt sin svenska medborgarrätt till utlandet för att icke önska sig en sådan eventualitet.

Jag har tidigare påvisat, hurusom vi runt om i världen se två fronter växa upp för och emot imperialismen. Mot imperialismen stå kolonierna och står Sovjetryssland och stå de revolutionära arbetarna i alla länder. Det är klart, att socialister trots eventuellt svenskt medborgarskap icke önska ett tillintetgörande av dessa revolutionära krafter runt om i världen, som kämpa mot imperialismen. Tvärtom är det en socialistisk plikt att understödja dessa revolutionära krafter. Det är en fullständig felsyn hos de »socialister» i denna kammare, som säga, att det är vår vackraste dröm, att Nationernas förbund skall kunna ersätta de hittillsvarande anarkiska förhållandena med mera ordnade förhållanden staterna emellan. Det är en felsyn, därför att stater, som bygga på kapitalismens idé, bygga därmed också på imperialismens idé. De äro till sin natur en fara för freden. De måste föra till kriget, vare sig man vill det eller icke, ty för kapitalismen är kriget en lika naturlig sak som freden.

Därför tro vi kommunister icke på ett folkens förbund, förrän vi först få stater, som frigjort sig ifrån kapitalismen, som ha börjat det socialistiska uppbyggandet och som ha befriat sig från de imperialistiska intressena. Då först kan ett folkens förbund bildas, som har den betydelsen, som en del ledamöter av denna kammare nu vackert drömma om, men som vi icke nu ha någon som helst anledning att hoppas på skall växa fram inom det nuvarande Nationernas förbund.

Herr Vennerström: Herr talman! Då den föregående talaren talade om motionären och hans partikamrater såsom synnerligen goda svenskar med enbart rena svenska intressen, kan det vara nödvändigt att i andra kammarens protokoll infoga en del citat, som ge bevisning för innehållet i denna den värderade talarens talesätt.

I sitt anförande i andra kammaren i dag har herr Herou talat om att man endast från kommunisternas sida ville påpeka riskerna av Sveriges deltagande i Nationernas förbund, därför att man därigenom eventuellt icke skulle kunna upprätthålla sin gamla neutralitetspolitik. Ja, hade herrar kommunister nöjt sig bara med detta, skulle det från min sida icke ha mött någon som helst mot-

Ang. Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

anmärkning, ty jag har själv till andra kammarens protokoll förr i världen dikterat ungefär samma uttalande, och man måste sanningen likmätigt erkänna, att det finns verkliga nacksidor av deltagandet i Nationernas förbund, mot vilka dock bör läggas en rad av förtjänster och fördelar på andra håll.

Här finns emellertid ett mycket starkt *men*. Herrar kommunister spela på ett mycket vidsträckt register. Här finns följande uttalande i motionen, som jag ytterligare vill fästa andra kammarens uppmärksamhet på. Motionären säger på följande sätt: »Av vad jag redan anfört framgår, att ententemakterna, framförallt England, under N. F:s mask förbereder vissa åtgärder mot Sovjet-Unionen, att vårt land genom sitt medlemskap i N. F. kommer att indragas i dessa samt att det här i landet finnes inflytelserika personer, som icke tveka att redan nu uttala sig för en sådan medverkan.» Herrarna förnimma mjukheten i resonemanget. Här gäller det alltså bara vissa personer i vårt land, som gå in för att Sverige skulle frångå sin neutralitetspolitik och eventuellt deltaga i ett kommande krig.

Sedan komma emellertid herrar kommunister utanför andra kammarens plenisal, och då har tonen fått ett annat ljud. Här finns i det värderade huvudorganet för partiet följande skarpa uttalande i föregående måndagsnummer: »Hela det stora flottprogrammet ingår som ett led i de kapitalistiska stormakternas anfallsplaner mot Sovjet-Unionen och i den svenska kapitalismens krigsplaner mot den inre fienden.» Sedan kommer följande vackra fras: »Socialdemokraternas ledare äro överens om att militarismen skall användas för dessa ändamål, men finner det icke opportunt att säga sådant rent ut.» Sedan kommer åter en vacker fras: »Socialdemokratin är det, som dragit på sig den internationella kapitalismens blodfläckade betjäntlivré.» Man är alltså färdig att säga å ena sidan, att de svenska statsmakterna, och å andra sidan, att den svenska socialdemokratien vill gå till krigiska anfall mot Sovjetryssland, och att det är därför, som man går in för flottplanen.

Gå vi sedan från den svenska jorden, i vilken herr Herou enligt eget erkännande har sina båda fötter fast rotade, och gå över till den ryska marken, finna vi i det ledande ryska organet Pravda följande av det kommunistiska partiet i Sverige inspirerade uttalande, som jag såsom citat vill infoga i andra kammarens protokoll: »Det är tydligt, *mot vilken* detta nya krigsfartygsbyggande är riktat, och *på vilkens* befallning det utföres. De nya flottvapnen äro riktade mot sovjetunionen, och den svenska bourgeoisiein med sina socialdemokratiska lakejer tar sina order från Nationernas förbund och England.» Vidare följande ord: »Svenska kommunistiska partiet konstaterar det faktum» — herrarna torde observera *det faktum* — »att det svenska flottprogrammet icke är någonting annat än en hjälp, som lämnas den engelska politiken mot sovjetunionen, och att svenska flottan är ämnad att bli ytterligare en länk i den kedja av engelska vasaller, som äro redo att uppträda i Östersjön mot sovjetunionen.»

Jag har ansett dessa punkter böra infogas i andra kammarens protokoll som ett bevis för hur långt förfallet har kunnat fortskrida i ett av Sveriges riksdagspartier. Jag vill för min del säga, att herrarna må tala hur mycket som helst om att ni äro goda och ärliga svenskar — det är möjligt, att ni själva tro det — men tyvärr, gärningarna tala på ett helt annat sätt än orden. Det är icke någon ärlig svenskmanngärning att inför ett främmande folk, ett främmande land, sprida sådana meningar, som äro fullkomligt oriktiga, som äro fullkomligt sanningslösa och som i det läge, vari vi befinna oss, verka fullkomligt provokatoriska och verka skadligt gentemot Sveriges land och folk. Det bör sägas rent ut inför andra kammaren och inför Sveriges land och folk, även om det når över Östersjön, att det är ren skam, att det i den svenska riksdagen och utanför densamma kan fällas sådana sanningslösa och landsskadliga uttalanden från ett av Sveriges politiska partier.

Herr Herou: Herr talman! Jag vill endast en smula justera det protokoll, som herr Vennerström här nu har skrivit. Jag har icke alls velat, att kammaren skulle få den uppfattningen, att det var enbart därför, att vi hade våra rötter i den svenska marken, som vi intagit den ståndpunkt, som vi gjort. Vad jag ville säga var, att det är ett de svenska arbetarnas och de svenska böndernas intresse som svenska arbetare och bönder att gå emot Nationernas förbund på grund av den risk, som vår anslutning innebär, och att det således är svensk politik och icke alls behöver vara därför, att man överhuvud taget är solidarisk mot ett annat land, som man ställer sig på den ståndpunkten. Jag stannade emellertid icke där. Jag satte icke punkt där. Jag framhöll också, att det fanns dessutom en annan omständighet, som bestämde vårt ståndpunktstagande, som var avgörande för oss såsom socialister, nämligen att vi icke alls med glada känslor se, att det skapas ett instrument, varigenom man mobiliserar icke blott staterna utan också folkens tänkesätt mot de rörelser i världen, i kolonierna, i Sovjetryssland, som dock kämpa folkets kamp, kämpa den kamp, som alla socialister önska. Det är också därför, som vi ställt oss på den sidan fronten.

Jag nödgas konstatera, att herr Vennerström har blivit bra mycket blygsammare med åren, att mycket av det, som han nu riktade mot oss, mycket väl, om jag ville trötta kammaren med att läsa ur protokollen från 1920, skulle kunna riktas mot honom av årgången 1920. Det var nämligen han, som år 1920 bitert beklagade och gav uttryck åt dessa saker, som talade om nationer, som ännu icke nått fram till bestämmanderätt, och om Nationernas förbunds skyldighet att föra utvecklingen därhän, att dessa blevo i stånd att bliva medlemmar av ett samfund av fria folk, och herr Vennerström frågade år 1920: Är detta fullgjort? Nog ligger det väl mer reson i, när vi kommunister år 1927 fråga, om detta är fullgjort. Nog är det en smula egendomligt, att det blir herr Vennerström, som skall komma och försöka göra oss till mindervärdiga representanter, därför att vi ställa de frågor i år, som han och medvetna socialister ställde år 1920.

Jag skall icke följa protokollet vidare. Jag kunde annars slå fast, hurusom herr Vennerström år 1920 sade, att det var en socialistisk plikt att försvara Sovjetunionen o. s. v. Jag skall emellertid icke trötta kammaren med det.

Jag vill sluta med att säga, att jag är glad över att herr Vennerströms anförande har dikterats till protokollet. Det kan ju hända, att även det kan ha sitt värde för framtiden.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag ber bara att få konstatera, att den föregående talaren med fullkomlig tystnad har gått förbi våra uttalanden angående vad de sagt om den svenska flottrustningen och att den skulle ske mot Sovjetryssland. Jag tror, att jag även kan till kammarens protokoll få säga, att denna tystnad från herr Herous sida är en mycket vältalig tystnad.

Herr Herou: Herr talman! Jag vill till vad herr Vennerström senast sade endast anföra det, att min tystnad på den punkten alls icke avsåg att taga avstånd ifrån det påstående, som gjorts i den kommunistiska tidningspressen. Försättningen kommer väl att visa, huruvida herr Vennerströms verkliga eller *spelade* indignation i dag har fog för sig eller ej. Utvecklingen kommer väl också att visa, vilkendera uppfattningen, som är den riktiga, och huruvida anklagelserna i det stycket äro befogade.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:
 nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;
 nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av komministersgården i S:t Lars församling i Linköping; och
 nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den på biskopslönehemmanet Gödestad nr 3 Lars Börjesgården i Fjärås socken belöpare andel i ett båtsmanstorp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Osberg**, som anförde: När på sin tid beslut fattades av riksdagen att bygga Bohusbanan, var ju meningen att utsträcka denna bana till norska gränsen för att få sammanknytning med norska bannätet. Denna plan blev ej förverkligad på grund av de spända förhållandena till Norge före unionsbrytningen 1905. Bohusbanan fick sin ändpunkt vid Skee. Sedermera har kommit till bandelen Strömstad—Skee, och utgör nu Strömstad slutpunkten för Bohusbanan.

Sedan den tiden ha gjorts åtskilliga försök att få den ursprungliga tanken om sammanknytning till det norska bannätet förverkligad.

Herr Hage motionerade år 1914 i andra kammaren om att utbygga Bohusbanan till mellanriksbana. Statsutskottet, som behandlade motionen, avstyrkte framställningen under hänvisning till vad järnvägsstyrelsen yttrat i anledning av remiss av herr Hages motion från utskottet. Det syntes emellertid styrelsen vara mindre lämpligt att från svensk sida taga initiativ till förhandlingar med Norge angående åstadkommande av förbindelse mellan Bohusbanan och det norska järnvägsnätet. Riksdagen fattade beslut i enlighet härmed.

År 1917 motionerade herr E. A. Nilson i Örebro i likhet med herr Hage att utbygga Bohusbanan till mellanriksbana. Statsutskottet avstyrkte även då framställningen, och riksdagen följde utskottets förslag.

Några år efter unionsupplösningen började gränsbefolkningen förstå, vilken stor betydelse en sammanknytning skulle medföra, både från svensk och norsk synpunkt sett, och kommittéer tillsattes såväl i Norge som Sverige med uppgift att dels få en utbyggnad till stånd och dels söka få en annan sträckning än den som åsyftades vid beslut år 1898, nämligen över Svinesund.

Kommittén började arbeta för att den tanke, som väcktes 1896 av norska departementet för de offentliga arbetena, skulle fullföljas, nämligen att få sträckningen av mellanriksbanan genom Bullarens härad till Fredrikshald över Prestebakke. På sin tid fick major A. Asplund av intresserade inom Bullarens härad i uppdrag att verkställa okulärbesiktning å sträckan Hällevadsholm—Vassbotten genom Bullarens härad väster om Bullarsjöarna. Sedan denna givit vid handen, att goda möjligheter förefunnos för en dylik banas framdragande genom Bullardalen, fick major Asplund i uppdrag av en ortskommitté att verkställa fullständig utredning. Av denna utredning framgick, att Bullarelinjen skulle bli omkring 1,000,000 kronor dyrare än Svinesundslinjen. Men major Asplund anförde i sitt betänkande bland annat, att »Bullarelinjen har även inom Sverige så stora företräden framför Svinesundslinjen, att merkostnaden för Bullarelinjen är fullt motiverad».

År 1919 framfördes av intresserade personer motionsvis till Göteborg och Bohusläns landsting önskemål om att landstinget ville uttala sig för att den blivande mellanriksbanan mellan Norge och Sverige måtte få sin anslutning över Bullaren. Landstingets samfärdselutskott hemställde, att landstinget behagade uttala sig för att vid statens blivande utbyggande av mellanriksbanan mellan Bohuslän och Norge såväl sträckningen över Bullaren, vilken mest överensstämmer med länets intresse, som Svinesundssträckningen måtte bli föremål för allsidig och förutsättningslös prövning.

Landstinget fattade emellertid beslut om att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i samband med utredning angående sammanknytning av de bohuslänska och norska järnvägsnäten låta verkställa en allsidig och förutsättningslös undersökning, huru behovet av järnvägskommunikationer för Vette, Bullarens och Sörbygdens härader bäst kunde tillgodoses. Denna skrivelse överlämnades jämte eget yttrande av länsstyrelsen till Kungl. Maj:t den 15 september 1920.

Järnvägsstyrelsen yttrade sig över ovannämnda skrivelse och hemställde, att landstingets och länsstyrelsens framställningar icke för det dåvarande måtte föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t måtte i anslutning till gjord framställning från Hovedstyret för Norges statsbanor föreslå norska regeringen tillsättandet av en blandad svensk-norsk kommission med uppdrag att avgiva förslag till åstadkommande av järnvägsförbindelse mellan de svenska och norska järnvägsnäten över gränsen mot Norge i norra Bohuslän.

I anledning härav beslöt svenska regeringen den 29 april 1921 att för Sveriges del förklara sig vilja till gemensam utredning med Norge upptaga frågan och sättet för åstadkommande av järnvägsförbindelse mellan de svenska och norska järnvägsnäten över gränsen i norra Bohuslän, dels ock att föreslå den norska regeringen, att, för verkställande av denna utredning och avgivande av förslag i ämnet, skulle tillsättas en blandad kommission av tio sakkunniga, fem från vardera landet. Genom beslut den 23 juni 1921 biträdde den norska regeringen det från svensk sida gjorda förslaget.

Detta svenska regeringens beslut föranledde tillsättande av en svensk-norsk mellanriksbanekommission. Beslutet därom verkställdes på svenska sidan den 18 juli 1921 samt på den norska sidan den 5 augusti 1921. Kommissionen avlämnade sitt betänkande i december 1923.

Vidkommande valet av linjealternativ kunde ej enighet vinnas. Kommissionens flertal, bestående av samtliga norska ledamöter samt en svensk ledamot, förordade linjen Bullaren—Prestebakke, under det att övriga svenska ledamöter tillstyrkte Svinesundslinjen.

Kommissionen anförde slutligen att »den omständigheten, att kommissionen, som har att verkställa utredningsarbetet i ärendet, icke vunnit full enighet om de slutsatser, som ur utredningsresultatet böra dragas i avseende på linjevalet, kan emellertid icke utgöra ett hinder för att frågan föres vidare, och då kommissionens samtliga ledamöter ansett anläggandet av en mellanriksbana vara önskvärt, får kommissionen på grund av den i ärendet förebragta utredningen hemställa:

att svenska och norska regeringarna måtte träda i förhandlingar för att träffa avtal om anläggande av en mellanriksbana över gränsen i norra Bohuslän att införlivas i de båda ländernas statsbananät.»

När nu så stora undersökningsarbeten blivit verkställda av det allmänna, och icke minst från enskilt håll, vilket utmynnade i allmänt uttalande, att en mellanriksbana bör anläggas, är blott att beklaga, att ett slutgiltigt avgörande ännu icke kunnat fattas av respektive länders parlament dels om banans tillkomst ävensom beträffande linjevalet.

Interpellation.
(Forts.)

De ekonomiska rubbningarna efter kriget och den stora osäkerheten i norska valutan torde hitintills ha varit orsaken att något avgörande ännu icke kommit till stånd. Glädjande nog synas emellertid de ekonomiska förhållandena i Norge särskilt under allra senaste tiden förbättrats, varom även kursen å norska kronan torde bära tydligt vittnesbörd.

Vissa myndigheter inom vårt land ha ju blivit hörda, men Bohusläns förnämsta myndighet, nämligen landstinget, har märkvärdigt nog icke blivit satt i tillfälle att uttala sin mening om kommissionens utlåtande.

Ortsbefolkningen inom Bullarens härad har så småningom börjat misströsta om utsikten att under närmaste åren få sin trängande kommunikationsfråga löst genom järnvägsbygge; i anledning härav har Ortsbefolkningen beslutat sig för att få till stånd en bättre landsväg (bilväg).

Nu är att hoppas, att det beslutade bilvägsbygget genom Bullarebygden icke i någon mån skall inverka på framtida beslut om linjeval för järnvägen. Detta är dock ett mellanfolkligt spörsmål, och kunna vi tillmötesgå önskningarna från vårt grannland utan att därigenom några vidare olägenheter uppstå för oss, tala alla skäl för ett sådant tillmötesgående.

Med stöd av vad jag här anfört anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Är det herr statsrådets avsikt att tillse, att den nu beslutade bilvägen genom Bullarens härad i Bohuslän bliver så lagd, att densamma icke inkräktar på den föreslagna och redan utstakade järnvägen i sådan omfattning, att detta vid eventuellt byggande av järnvägen skulle åstadkomma rubbning å den föreslagna bilvägen och därmed framkalla ökade kostnader för järnvägsbygget?

Ifrågavarande anhållan bordlades på begäran.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till handels- och sjöfartsfonden av vid svenska handelskammarens i Schweiz avveckling uppkommen behållning;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor m. m.; och

nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa framställningar under tredje huvudtiteln; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Kalix älvs flottningssällskap.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Svedman</i>	under	8 dagar	fr. o. m.	den	12 febr.,	
» <i>Larson</i> i Tönnersa	»	7	»	»	12	»
» <i>Brännberg</i>	»	8	»	»	12	»
» <i>Dahlén</i>	»	8	»	»	12	»
» <i>Herou</i>	»	5	»	»	10	»
» <i>Andersson</i> i Löbbo	»	6	»	»	10	»
» <i>Jansson</i> i Falun	»	2	»	»	10	» och
» <i>Gardell</i> i Gans	»	7	»	»	13	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.